

- Fethi Naci, bu haftaki 'Eleştiri Gün-
lüğü'nde Erhan Bener'in 'Böcek' adlı
romanını değerlendiriyor..... 3. sayfada
- Buket Aşçı, genç İspanyol yazar Es-
pido Freire ile konuştu..... 10. sayfada
- Suna Karaküçük, Sezer Ateş Ay-
vaz'ın öykülerini değerlendirdi...12. sayfada
- 96 yılında katledilen Kıbrıslı Gazeteci
Kuttu Adalı'yı anıyoruz..... 14. sayfada

KİTAP

Zeynep Avcı'dan mükemmel bir kılavuz kitap

A'dan Z'ye Abidin Dino

Zeynep Avcı'nın hazırladığı, Abidin Dino'nun yaşamını ve sanatını arka fonuyla sergileyen, atmosferiyle kuşatan "A'dan Z'ye Abidin Dino", sanatçının yapıtlarından ve yaşamının değişik dönemlerinden fotoğraflarla zengin bir Abidin Dino albümü niteliği de taşıyor.

NECMİ SÖNMEZ *

Yapı Kredi Yayınları'ndan kısa bir süre önce sunulan "A'dan Z'ye Abidin Dino" isimli biyografik kitap, Modern Türk Sanatı içinde belli bir çizgiye, yörengeye oturtmayan özellikleriyle tekil bir konuma sahip olan ressam Abidin Dino'yu ele alıyor. Enis Batur'un etkileyici bir önsözünün yer aldığı yayında Zeynep Avcı, 1913-1993 yıllarında "bu dünyada" inandırılması zor, çoğu kez düşünle gerçek arasında hep "ötekisini", farklıyı aramış olan bir sanatçının yaşamını büyüteç altına alıyor. Avcı'nın kullandığı yöntem, bir kültür adamını onu kuşatan kişiler, olaylar, kentlerden yola çıkarak alfabetik bir sıralamayla ele almak ülkemizde ilk kez uygulandığı için üzerinde durulması gereken bir özellik. Abidin Paşa'dan başlayarak ressamın yaşamını, özel ilgi alanlarını, dostluklarını son derece titiz bir çalışmayla madde madde tanımlamaya çalışan Zeynep Avcı, neredeyse bir yüzyıl boyunca İstanbul'dan Paris'e Moskova'dan Antibes'e, Atatürk'ten M. A. Aybar'a, Picasso'dan Sabahattin Ali'ye, Guillevic, Alagor, Tzaro gibi şairlerden esrarkeşlere, Venedik Bienali'ne dek oldukça geniş bir payda altında ressamın ayak izlerini sürüyor. Sanki bir nehir roman karşısında okuyucu, kültürler, coğrafyalar, diller arasında tam anlamıyla "Sarhoş Gemi"nin rotasını sürmüş Abidin Dino. Bir yaşamı maddelere ayırarak ana damarlardan kılcal damarlara inme girişiminde olan Avcı, bu sözlük-kıtabın maddelerinde konu edilen kişilerin yazılarına başvurarak onların tanıklığını çalışmasına aktardığı için, hem sanat hem de kültür tarihi açısından günümüzde ulaşılması zor olan kaynakların, belgelerin kapılarını aralıyor. O döneme ait belge, fotoğraf, mektup, notlar, çiziktirmeler, desenler gibi "evrakı metrukiye" ile zen-

ginleştirilmiş olan kitap, birçok önemli ipuçlarını gün ışığına çıkartmayı başarmış. Nedir bu ipuçları? Bizi nereye götürürler? Neyi çözebiliriz onların yardımıyla? Kolay değil bu soruların yanıtını bulmak ama birtakım izlekler ortada.

Bir yaşamın izini sürmek için gerekli olan ipuçlarını yazılı, sözlü ve görsel olarak üç ana gruba ayırmak mümkündür. Bu Abidin Dino kitabı daha önce yine aynı yayınevi tarafından sunulan "Kısa Hayat Oyküm"le birlikte düşünüldüğünde, ressamın "yazılı" kaynakları bir araya getirdiğini savlamak yanlış olmayacak. Ancak görsel kaynakların her iki yayında da arka plana düştüğünü, yaşamın, o tüm hareketliliğiyle adeta ünlüler resmi geçidini andıran ritmiyle Abidin Dino'nun resmini gereğinden fazla kıskacı altına aldığı düşünüyorum. Büyük bir titizlikle seçildiği belli olan resimlerin tarihlerinin, boyutlarının hangi koleksiyonlarda olduğunun belirtilmemesi, fotoğraflarda çeken kişinin isminin, tarihinin, nerede çekilmiş olduğunun atlanılması önemli bir eksiklik olarak dikkati çekiyor. Alfabetik sırada her harfin başladığı ilk sayfaya konulmuş olan resimler, bir önceki maddenin son sayfasına yerleştirilmiş olan desen ya da fotoğraflarla karşı karşıya gelince ilginç karşıtlıklar ortaya çıkıyor ancak boş bir sayfa hem kitabın

yoğunluğunu azaltabilir, hem de okuyucunun gözlerini dinlendirebilirdi.

Maddelerin hazırlanışında dikkati çeken ilk nitelik, belki tek bir maddede topluca alınabilecek konuların gereğinden fazla çeşitlendirilmesi. Örneğin, Grimaldi Şatosu, Antibes, Avni Arbaş maddeleri tek bir payda altında toplanabilirdi. Sergey Yutkeviç, Madenciler, Leningrad, Lenin maddeleri içinde aynı durum söz konusu. Dikkatli olarak incelendiğinde kitapta buna benzer özelliklerle sıkça karşılaşılıyor. Bu durum hem ilginin dağılmasına nem de çalışmanın hacminin genişlemesine neden oldu için üzerinde tartışılması gereken bir durum. Maddelerin oluşturulmasından, isimlerin, konuların seçilmesinden sorumlu olan Zeynep Avcı bu işi elbette kendi tercihleri doğrultusunda gerçekleştirmiştir, buna saygı duymak gerekir. Fakat maddeler arasında gereksiz kişilerin sızdığını düşünüyorum. Bana göre en yetkinsiz Dino portrelerini çeken Bennu Gerede'nin, fazlaca klasik Dino heykelini yapan Metin Yurdanur'un, Dino'nun yeğeni Saffet Mavromati'nin, Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın gereğinden fazla ön sıraya çekilirken, İlhan Berk'in, 1970'lerde Dino'yla ilgili birçok yazı yazar Kosta Daponte'nin Jacques Lassaigne'nin, Charles Estienne'nin ve Raoul-Jean Mo-

O K U R L A R A

“ ‘A’dan Z’ye Abidin Dino’ kitabında, Türkiye’de ilk kez bir sanat ve kültür insanının ilginç ve heyecan verici yaşam serüveni alfabetik sıralama gözetilerek bir sözlük-kitap olarak yayımlandı. Kitabın hazırlanmasında da katkısı bulunan Ferit Edgü, Abidin Dino için ‘Göz boyayan ressam- lar vardır. Göz açan ressam- lar vardır.

Abidin ikincilerdendir. Resimlerinin alışkanlık yaratması bunun kanıtı.’ diyor. Gerçek- ten de sanata adanmış yaşamıyla, ortaya koy- duğu değerlerle Abidin Dino, hümanist bir kültürün de canlı bir anıtı. Sanat

Dünyamızda farklı renkleri ve sesleriyle kendi başına bir ada gibi duran bu büyük sanatçımızı anlamak ve yorumlamak için

‘A’dan Z’ye Abidin Dino’ dönüp dönüp okunacak, baş vurula- cak derin bir kaynak niteliğinde.

Yaşamöyküsü türünde kitaplar

düşünüldüğünde

‘A’dan D’ye Abidin Dino’ çok farklı...

Kitabı sondan ya da or- tadan ya da herhangi bir sayfasından oku- maya başlasanız da kitabın bütünlüğü ve içtenliği bozulmuyor.

Sanatçının yaşamına dip köşesiyle tanık oluyor okuyucu.

Zeynep Avcı’nın öznel tutum ve yargılardan uzakta, çok nesnel bir bakış açısıyla kotardığı kitap Abidin Dino’nun yaşamını tümüyle kuşatıyor”.

Dino’yu tanımak için iyi bir fırsat Avcı’nın kitabı.

Bol kitaplı günler!...

TURHAN GÜNAY

Cumhuriyet

KİTAP

İmtiyaz Sahibi: Çağ Pazarla- ma Gazete Dergi Kitap Basın ve Yayın A.Ş. Adına Berlin Nadi ◊ Yayın Danışmanı: Turhan Günay ◊ Sorumlu Müdür: Fikret İlkiz ◊ Görsel Yönetmen: Dilek Ilkorur ◊ Baskı: Çağdaş Matbaacılık Ltd. Şti. ◊ İdare Merkezi: Türkocağı Cad. No: 39-41 Cağaloğlu, 34 334 İstanbul Tel: (212) 512 05 05 ◊ Reklam: Medya C

A'dan Z'ye Abidin Dino

Ara Güler'in objektifinden Abidin ve Güzin Dino. Altta, Abidin ve heykelticileri.

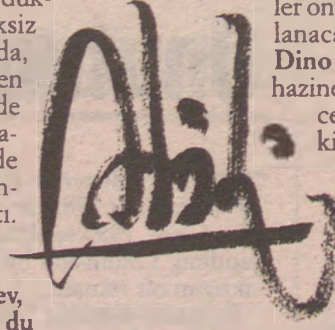

Kapak konusunun devamı...

Abidin'in atlanılması oldukça düşündürücü. Gereksiz bulduğum diğer nokta da, Dino'nun hemen hemen tüm galerinin bir madde olarak sunulması. Dino yaşarken ellinin üzerinde önemli-önemsiz, sıradan-değerli galeride sergi açtı. Ama onun arkasında sonuna kadar duran iki galeri vardır: Biri *Galeri Nev*, diğeriyse *Galerie Vieille du Temple*. Kimi maddelerin daha özenli, en azından o konuyla ilgili eksiksiz listelerin olmasını dilerdim. Bunlardan ilki "Kitap Kapağı". Dino'nun sayısız kitaba kapak yaptığı, resimlediği bilinmektedir. Bunlardan ilki "Kitap Kapağı". Dino'nun sayısız kitaba kapak yaptığı, resimlediği bilinmektedir. Bunların eksiksiz dökümünü çıkarmak, onun yazı ile resim arasındaki gidip-gelişlerini açıklaması bakımından oldukça önemli bir çalışma olacaktır. Bu kitabı iyice didikleyenlerin aklına düşecek olan sorulardan biri de, Dino'nun ellerinin nereye kadar uzanabildiği olacak. Bir nisan ömrüne ne sığdırabilir? Dino bu konuda oldukça şaşırtıcı bir potansiyele sahip. Elini uzatmadığı, hakkında kalem cınatmadığı konu hemen hemen yok gibi. Bu konuda bir hafta önce yaşadığım bir olayı aktarmak zorundayım. Düsseldorf'ta eski kitaplar satan bir kitapçı vitrininde Yunan dilinde 1914 Selanik Yangını'nı ele alan bir kitap gördüm. Kapaktaki resim o kadar tanıdık geliyordu ki, epeyce zor yerde duran bu kitabı çıkartıp inceleme gereğini duydum: Yazarı Petros Petropoulos, kapak resmi ise Abidin Dino'ya aitti!

Galiba bir yaşamın izini sürmek için gerekli olan ipuçlarını sıralarken "imgesel" olanı unuttum. Abidin Dino'nun peşinde ilerleyen okuyucular için bu "imgeselliğin" ne derece önem taşıdığını bilemiyorum. Ama ressam olan ve bunu kronolojik, zaman içi, zaman dışı olan modalara, akımlara takılmadan geliştiren Dino, sırasıyla Gerçekçilik, Kübizm, Dada, Sürrealizm, Soyut Sanat'tan etkilendi, ama onların önceden belirlenmiş olan rotalarında iler-

lemek yerine garip, nereden geldiği belirlenemeyen etkilerle, yeraltı etkileşimleriyle kendine özgü bir "çizgi" geliştirdi. Ferit Edgü'nün "Abidin Hattı" olarak tanımladığı bu çizgi elbette köklü Kaligrafi Geleneği'nden beslendi ama Dino buna bitmez tükenmez merakının yardımıyla farklı, uç noktalardan imgeler taşıyarak bugün açıklamakta, tanımlamakta zorlandığımız çeşitliliğe vardı. Zeynep Avcı'nın kitabı bu çeşitliliği göz-

ler önüne sererken, ilerde yayımlanacak olan "yorumaya dayalı" Dino kitapları için önemli bir hazinenin kapağını açıyor. Ben de Dino'yu etrafındaki kişilerden, olaylardan sıyrarak tek başına, resimleriyle ele almak gerekiyor. Bu satırları okuyacak olan Güzin Dino'nun "Abidin'den daha başka ne beklenir ki" diyeceğini düşünüy-

orum. Ama Abidin Dino'nun resmini Abidin Dino'nun kendisinden korumanın zamanı gelmedi mi artık? ■

(*) Necmi Sönmez, *Sergi Yapımcısı, Sanat Eleştirmeni, Frankfurt'ta yaşıyor.*

A'dan Z'ye Abidin Dino/ Derleme ve Metin: Zeynep Avcı/ Yapı Kredi Yayınları/ İstanbul 2000/ 291 s.

Abidin Dino ve Yaşar Kemal.

Nâzım Hikmet, Abidin ve Vera yanında. Üstte 1937 yıllarında Paris'te.